

MEMO

Aan: Gemeente Waalre
Van: Amber ten Haaf ath@facetadvies.nl
Betreft: Evaluatie invoering diftar

Datum
26 november 2024

Aanleiding

Op 15 december 2021 heeft de raad van de gemeente Waalre ingestemd met het voorstel om gedifferentieerde afvalstoffenheffing in te voeren (diftar). Diftar is een tariefsysteem waarbij de hoogte van de afvalstoffenheffing afhangt van de hoeveelheid restafval die inwoners aanbieden. Hierbij wordt de afvalstoffenheffing gedifferentieerd: een vast bedrag voor iedere inwoner en een variabel tarief op basis van het aantal keren dat inwoners de grijze restafvalcontainer aanbieden.

In september 2023 is dit nieuwe systeem van start gegaan en is tevens gestart met het frequenter ophalen van het restafval en inzet van GRIP: het **GR**ondstoffen**In**lever**P**unt. Hier kunnen inwoners regelmatig terecht met een boodschappentas met o.a. kleine elektrische apparaten, piepschuim en metaal.

Onderdeel van het raadsvoorstel zoals behandeld in december 2021 is een evaluatie van diftar na invoering. Facet heeft deze evaluatie uitgevoerd voor de gemeente Waalre. Hierbij is gebruik gemaakt van de beschikbare data en indicatoren van neveneffecten zoals beschreven in bijlage 3 van het implementatieplan, behorende bij het raadsvoorstel.

Beoogde resultaat invoering nieuw afvalstelsysteem

- De beoogde doelstelling van de invoering van diftar is het reduceren van de hoeveelheid restafval naar maximaal 100 kilogram per inwoner per jaar met een systeem gebaseerd op bron-scheiding.
- Het beoogde resultaat van GRIP is dat inwoners dichterbij huis een oplossing krijgen voor grof huishoudelijk afval

Volgens de doorrekeningen uit het implementatieplan (paragraaf 2.3), zou de invoering van diftar in de *hele gemeente* leiden tot een daling naar 95 kilogram restafval per inwoner. Als gevolg van de invoering van diftar bij laagbouwoningen is de hoeveelheid restafval per inwoner in Waalre per jaar gedaald naar 90 kilogram. Dit was voorafgaand aan de invoering van diftar nog 119 kilogram. **Dit betekent dat de doelstelling van maximaal 100 kilogram restafval per inwoner per jaar is gehaald.**

De verwachting is dat de hoeveelheid restafval verder daalt wanneer inwoners van hoogbouw (circa 17% van de huishoudens) ook overgaan op diftar op restafval.

Aangepaste landelijke doelstelling

Tot en met 2020 was het streefdoel van het landelijke VANG-programma (Van Afval Naar Grondstof) om de gemiddelde hoeveelheid restafval per inwoner per jaar terug te brengen tot 100 kilogram. Helaas blijkt niet al het gescheiden ingezamelde afval geschikt voor recycling en wordt een

deel alsnog verbrand. Daarom zijn de doelen aangepast, het streven naar een hoeveelheid van 30 kilogram is losgelaten. In plaats van doelstellingen gericht op het reduceren van de hoeveelheid restafval, zijn recycledoelstellingen geformuleerd. Het uitgangspunt is dat schone deelstromen zorgen voor meer recycling verderop in de keten. Daar ligt een gedeelde verantwoordelijkheid voor gemeenten en verwerkers. Het aantal kilogrammen restafval wordt daarmee een resultaat van de recycledoelstelling.

In 2030 moet 60% van al ons afval gerecycled worden en in 2035 is de (Europese) norm 65%. Waalre realiseert momenteel een recyclepercentage van 62,8%, waarmee nu al wordt voldaan aan de recycledoelstelling van 2030.

Evaluatie van inzamelresultaten

De volgende paragrafen worden ondersteund met een factsheet. Het nummer achter de paragraaftitel komt overeen met het desbetreffende nummer bij de factsheet.

In de factsheet staan de ingezamelde afvalhoeveelheden in kilogrammen per inwoner. Dit wil zeggen dat we de ingezamelde tonnages hebben teruggerekend naar het aandeel per inwoner. Dit is een veelgebruikte manier om data inzichtelijk en vergelijkbaar te maken.

Hoeveelheid restafval (1)

Diftar is in september 2023 ingevoerd. Vanaf dat moment is een daling te zien in de hoeveelheid aangeboden restafval. Ondanks dat de afvalinzamelaar het afval iedere twee weken inzamelt in de plaats van iedere vier weken, zijn inwoners door diftar beter gaan scheiden. Hierbij hebben we niet alleen naar het totaal per jaar gekeken, maar ook naar een vergelijking per maand. Door seizoensinvloeden en het aantal inzameldagen dat in een maand valt, fluctueert de hoeveelheid restafval. We hebben september 2022 t/m augustus 2023 (geen diftar), vergeleken met dezelfde maanden na invoering diftar (september 2023 t/m augustus 2024). Op twee maanden na, is de hoeveelheid aangeboden restafval minder na de invoering.

Hoeveelheid gescheiden ingezamelde stromen (2)

Om te bepalen of inwoners hun afval daadwerkelijk beter zijn gaan scheiden, is gekeken naar een toename van de hoeveelheid gescheiden ingezamelde stromen. Wanneer dit niet het geval zou zijn, zou dit betekenen dat inwoners een ontwijkroute voor restafval hebben gevonden. Dit is in Waalre op gemeenteniveau niet het geval. De totale hoeveelheid afval is ongeveer gelijk gebleven, waarbij er meer stromen gescheiden zijn ingezameld. Er is met name meer organische afval (gft + tuinafval) en pmd (plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankenkartons) ingezameld. Van het totale afvalaanbod is 19% restafval; vóór de invoering van diftar lag dit percentage op 26%.

Samenstelling restafval (3)

Dat er meer afval gescheiden is aangeboden, is terug te zien in de samenstelling van het restafval. Sorteertanalyses van een steekproef van afval uit de grijze restafvalcontainer laten zien hoeveel herbruikbare materialen er nog in het restafval zitten. Vooral afval dat inwoners weg kunnen brengen, is minder in de grijze restafvalbak aangetroffen: spullen voor de milieustraat/GRIP, textiel en luiers. Opvallend is dat het aandeel keukenafval in het restafval nagenoeg gelijk is gebleven, ondanks de toename van ingezameld gft. Aannemelijk is dat vooral meer tuinafval via de groene gft-container is ingezameld en niet zozeer meer keukenafval. Dat is een beeld dat we overigens overal in Nederland zien.

Scheidingsrendement

Dat inwoners hun afval beter zijn gaan scheiden, is dus terug te zien in zowel de hoeveelheid gescheiden ingezamelde stromen als in wat er nog wordt weggegooid in de grijze restafvalcontainer. Hoe goed een grondstof wordt gescheiden, drukken we uit in een scheidingsrendement. Dat wil zeggen: de hoeveelheid die gescheiden is ingezameld ten opzichte van het totale potentieel (gescheiden ingezameld + aanwezig in het restafval). Daaruit blijkt dat vooral de scheidingsrendementen voor schoon gft, schoon pmd en luiers zijn gestegen. Voor gft van 77% naar 82%, voor pmd van 72% naar 83%, voor luiers van 44% naar 58%.

Evaluatie mogelijke neveneffecten

Bijlage 3 van het implementatieplan beschrijft een aantal mogelijke negatieve neveneffecten van de invoering van diftar. Door van tevoren goed te anticiperen op deze mogelijke neveneffecten, kunnen deze direct worden aangepakt indien nodig. Gedurende de invoering heeft de gemeente deze mogelijke neveneffecten gemonitord via vooraf opgestelde indicatoren.

Dumpingen en zwerfafval

Bij de invoering van diftar is rekening gehouden met een mogelijke toename van dumpingen en zwerfafval. Een dergelijk neveneffect kwam namelijk in enkele vooraf geraadpleegde rapporten naar voren. De gemeente heeft zich hierop voorbereid door extra inzet door Ergon te regelen. Daarnaast zijn monitoringsindicatoren opgesteld, zoals de resultaten van een zwerfafvalmeting en het aantal meldingen van afvaldumpingen. Uit de aard en hoeveelheid meldingen, blijkt geen daling of toename van het aantal dumpingen. Ook extra inzet van Ergon bleek niet nodig na de invoering van diftar.

De invoering van statiegeld heeft waarschijnlijk een grotere impact op de hoeveelheid zwerfafval dan de invoering van diftar. De afgelopen jaren is gefaseerd statiegeld toegevoegd op kleine PET-flesjes en metalen drankblikjes. De zwerfafvalmeting laat zien dat Waalre schoner is op 14 locaties ten opzichte van een vorige meting. Vooral rondom de blikvangers was het schoner. Op 7 locaties is er ten opzichte van vorige meting meer zwerfafval aangetroffen, vooral rondom parkeerplaatsen.

Vervuiling in de gescheiden ingezamelde stromen: pmd (4)

Een ander mogelijk genoemd neveneffect bij de invoering van diftar is een toename van vervuiling in de gescheiden inzameling van gft, pmd en papier. De vervuilingsgraad van pmd is gebaseerd op de afgekeurde hoeveelheid pmd. Een toename in vervuiling is niet gebleken, de kwaliteit is zelfs verbeterd. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de invoering van diftar meer bewustwording over afvalscheiding heeft gecreëerd. Inwoners hebben voorafgaand aan de invoering een flyer ontvangen met informatie over wat er wel en niet in de pmd-zak mag.

Vervuiling in de gescheiden ingezamelde stromen: gft (5)

De vervuilingsgraad is gebaseerd op een jaarlijkse sorteeraanlyse van het gescheiden ingezamelde gft. Uit jaarlijkse sorteeraanlyses van het gft blijkt een lichte stijging van de vervuiling. Dit komt omdat tijdens de eenmalige meting van 2023 een restafvalzak is aangetroffen. Desondanks kent de gemeente geen afkeur van vrachten. Dat wil zeggen, alle aangeleverde vrachten vallen binnen de acceptatiegrens van de verwerker.

Nulaanbieders

Ondanks dat het totale afvalaanbod niet veel veranderd is na de invoering van diftar, kent Waalre 13% nulaanbieders. Dat wil zeggen, inwoners die een andere manier zoeken om restafval kwijt te raken. Uit navraag bij andere gemeenten blijkt dat dit tussen 5% en 20% kan liggen. Mogelijke

verklaringen zijn dat inwoners een container huren bij een commerciële marktpartij, via werk het restafval weggooien of een bedrijfscontainer aan huis hebben. Het is niet bekend of deze groep voor de invoering van diftar wél restafval aanbod via de gemeentelijke inzameling. Omdat de containers voor de invoering van diftar niet gechipt waren, kan een verandering in aanbiedgedrag niet worden aangetoond.

Evaluatie invoering GRIP

Parallel aan de invoering van het nieuwe afvalstelsel, is GRIP geïntroduceerd. In samenwerking met afvalinzamelaar Remondis en de Kempengemeenten is GRIP ingericht. Inmiddels zet Remondis sinds juni 2024 een elektrische GRIP in. Zoals al bleek uit de samenstelling van het restafval, wordt klein grof afval beter apart gehouden. Iedere inzamelronde wordt ongeveer een ton aan spullen en materialen ingezameld. Op jaarbasis komt dit neer op ongeveer 1 kilogram per inwoner. Vooral elektrische apparaten, piepschuim en metalen zijn ingeleverd.

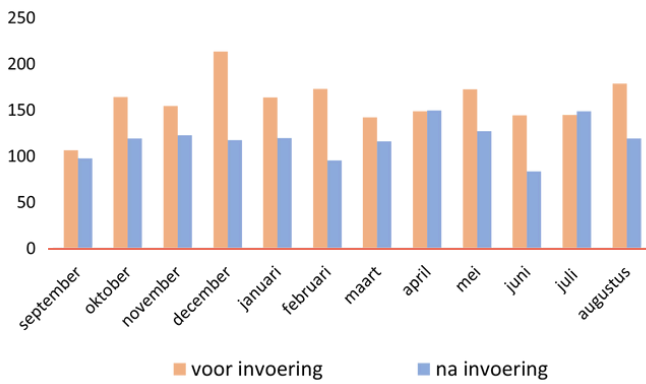
Evaluatie aanbiedgedrag als basis voor de afvalstoffenheffing

Diftar is een financiële prikkel voor inwoners om restafval zoveel mogelijk te scheiden. Uiteindelijk moeten de inkomsten uit de afvalstoffenheffing wel kostendekkend zijn. Een zogenaamde 'diftar paradox' moet worden voorkomen. Een paradox treedt op wanneer inwoners dermate goed gaan scheiden dat de gemeente te weinig inkomsten uit de afvalstoffenheffing genereert. Hierdoor zou de afvalstoffenheffing het jaar erna omhoog moeten – ondanks het goede scheidingsgedrag.

Aanbiedgedrag (6)

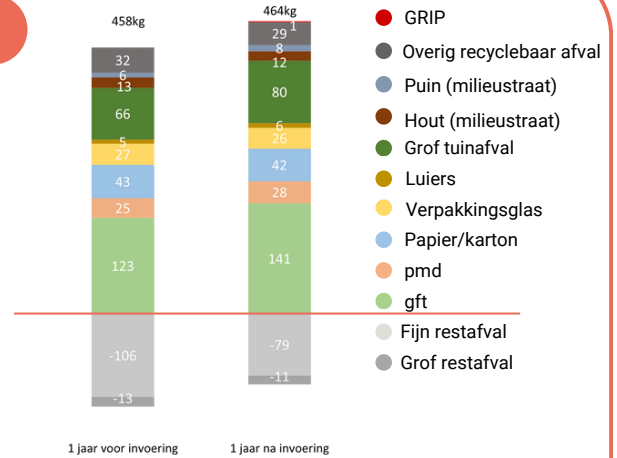
Het aanbiedgedrag als basis voor de afvalstoffenheffing was gebaseerd op een inschatting van een externe deskundige. Naar verwachting zouden inwoners gemiddeld 6 tot 8 keer de container aanbieden. Daarop is een gemiddelde van 7 keer als uitgangspunt genomen als basis voor de afvalstoffenheffing. Uiteindelijk hebben inwoners van Waalre gemiddeld 6 keer de grijze container aangeboden. Op basis hiervan is de begroting voor 2025 aangepast. De kostenstijging blijft beperkt tot 1% en hieruit blijkt dat er geen sprake is van een diftar paradox.

1

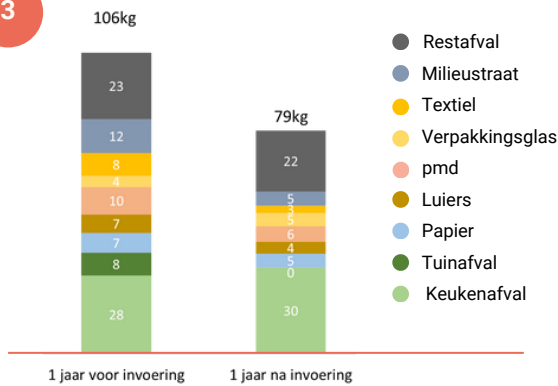
Hoeveelheden restafval in tonnages per maand
Sinds de invoering van diftar ligt het restafvalaanbod (op april en juli na) maandelijks lager.
Op jaarbasis is een daling van 24% gerealiseerd.

2

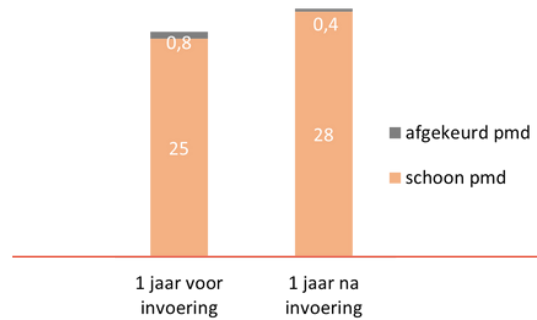
Afvalhoeveelheden in kilogrammen per inwoner per jaar
Er zijn meer tonnages gescheiden ingezameld, dat betekent dat inwoners beter zijn gaan scheiden. In 2022 is in vergelijking met andere jaren weinig gft ingezameld, dit kan te maken hebben met seizoensinvloeden.

3

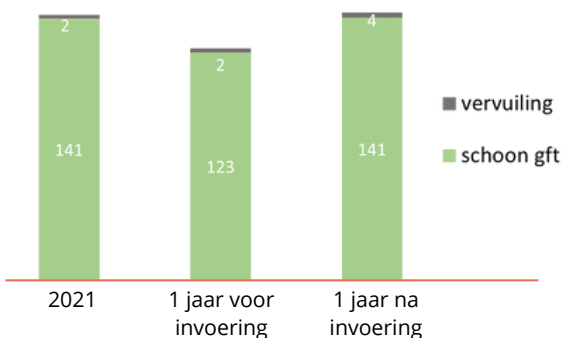
In deze grafiek staat de **samenstelling van het fijn restafval**, in kilogrammen per inwoner per jaar. In het restafval is tijdens de tweede steekproef geen tuinafval aangetroffen.

4

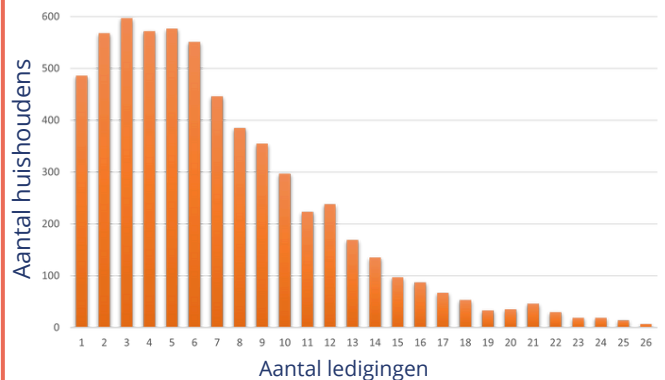
Kwaliteit van het pmd in kilogrammen per inwoner per jaar
Er is meer en schoner pmd ingezameld

5

Vervuiling van het gft in kilogrammen per inwoner per jaar
De hoeveelheid vervuiling is gebaseerd op een jaarlijkse meting, er is geen enkele vracht afgekeurd vanwege een te hoog aandeel vervuiling

6

Aantal ledigingen van restafval per adres per jaar
De meeste inwoners bieden de container tussen de 1 en 7 keer aan. Een minderheid biedt de container vaker aan.